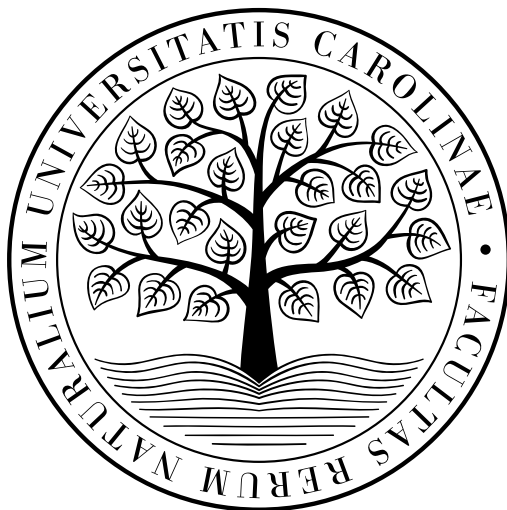

Přírodovědecká fakulta
Univerzita Karlova

Úkol č. 1: Point Location Problem

Algoritmy počítačové kartografie

Eliška Králová, Eliška Pospěchová

1.N-GKDPZ

Praha 2025

1 Zadání

Úloha č. 1: Geometrické vyhledávání bodu

Vstup: Souvislá polygonová mapa n polygonů $\{P_1, \dots, P_n\}$, analyzovaný bod q .

Výstup: $P_i, q \in P_i$.

Nad polygonovou mapou implementujete Ray Crossing Algorithm pro geometrické vyhledávání incidujícího polygonu obsahujícího zadaný bod q .

Nalezený polygon graficky zvýrazněte vhodným způsobem (např. vyplněním, šrafováním, blikáním). Grafické rozhraní vytvořte s využitím frameworku Qt.

Pro generování nekonvexních polygonů můžete navrhnout vlastní algoritmus či použít existující geografická data (např. mapa evropských států).

Polygony budou načítány z textového souboru ve Vámi zvoleném formátu. Pro datovou reprezentaci jednotlivých polygonů použijte špagetový model.

Hodnocení:

Krok	Hodnocení
Detekce polohy bodu rozšiřující stavy uvnitř, vně polygonu.	10b
<i>Analýza polohy bodu (uvnitř/vně) metodou Winding Number Algorithm.</i>	<i>+10b</i>
<i>Ošetření singulárního případu u Winding Number Algorithm: bod leží na hraně polygonu.</i>	<i>+5b</i>
<i>Ošetření singulárního případu u Ray Crossing Algorithm: bod leží na hraně polygonu.</i>	<i>+5b</i>
<i>Ošetření singulárního případu u obou algoritmů: bod je totožný s vrcholem jednoho či více polygonů.</i>	<i>+2b</i>
<i>Zvýraznění všech polygonů pro oba výše uvedené singulární případy.</i>	<i>+3b</i>
<i>Rychlé vyhledávání potenciálních polygonů (bod uvnitř min-max boxu).</i>	<i>+10b</i>
<i>Řešení pro polygony s dírami.</i>	<i>+10b</i>
<i>Načtení vstupních dat ze *.shp.</i>	<i>+10b</i>
Max celkem:	65b

2 Údaje o bonusových úlohách

V rámci této úlohy jsou řešeny tyto bonusové úlohy: *Analýza polohy bodu (uvnitř/vně) metodou Winding Number Algorithm* (10b), *Ošetření singulárního případu u Winding Number Algorithm: bod leží na hraně polygonu* (5b), *Ošetření singulárního případu u Ray Crossing Algorithm: bod leží na hraně polygonu* (5b), *Ošetření singulárního případu u obou algoritmů: bod je totožný s vrcholem jednoho či více polygonů*. (2b), *Zvýraznění všech polygonů pro oba výše uvedené singulární případy* (3b), *Rychlé vyhledávání potenciálních polygonů (bod uvnitř min-max boxu)* (10b), *Načtení vstupních dat ze *.shp.* (10b).

3 Popis a rozbor problému

Point Location Problem

Problém určení polohy bodu neboli *Point Location Problem* se zabývá určením, ve které oblasti (např. polygonu) se nachází bod v rozdělené rovině. Tedy zda bod leží uvnitř, vně nebo na hraně polygonu či polygonů. Prakticky se tento problém řeší například v GIS, počítačové grafice a robotice.

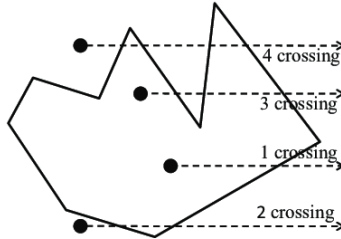
Jedním z řešení tohoto problému je převedení na vztah bodu a mnohoúhelníku (polygonu), při čemž se opakovaně určuje poloha bodu vzhledem k mnohoúhelníku. Dalším způsobem je řešení přes rozdělení roviny na množinu pásů či lichoběžníků.

Při testování polohy bodu a mnohoúhelníku lze postupovat lokálně a globálně. Lokální procedura spočívá v opakovaném určování polohy bodu vzhledem k dotazovanému mnohoúhelníku. Výsledkem je, že bod leží uvnitř, vně, nebo na hraně testovaného mnohoúhelníku. Naopak globální procedura hodnotí vztah bodu a množiny mnohoúhelníků, kdy se postupně prochází poloha bodu vůči každému mnohoúhelníku. Po provedení této procedury je určena poloha bodu jako uvnitř konkrétního mnohoúhelníku, vně všech mnohoúhelníků, nebo jako hrana/uzel dvou a více mnohoúhelníků.

Algoritmy řešící tento problém lze rozdělit do dvou kategorií dle typu mnohoúhelníku. Prvním typem mnohoúhelníků jsou konvexní mnohoúhelníky, u kterých každý úhel má velikost menší nebo rovnu 180° . Pro tento typ mnohoúhelníků se využívají algoritmy Ray Crossing Method a Half-plane Test. Jako druhý typ jsou nekonvexní mnohoúhelníky, u nichž alespoň jeden úhel je větší než 180° . U těchto mnohoúhelníků se používají algoritmy Ray Crossing a Winding Number.

Ray Crossing Algorithm

Principem je zakreslení polopřímky r v libovolném směru procházejícím bodem q , u níž se spočítá počet průsečíků k této přímky s hranami polygonu P (Obrázek 1).

Obrázek 1: Ray Crossing Algorithm (zdroj: Yan 2012)

Pokud je počet průsečíků k lichý, bod q se nachází uvnitř polygonu P . Pokud je sudý, bod se nachází vně polygonu:

$$k \% 2 = \begin{cases} 0, & q \notin P \\ 1, & q \in P \end{cases} \quad (1)$$

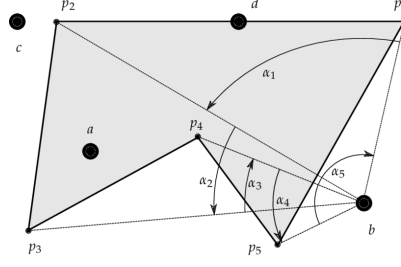
Problémovými jsou singulární případy, tedy kdy přímka r prochází vrcholem nebo hranou polygonu P a bod q ležící na hraně polygonu P . Bod ležící na hraně polygonu lze vyřešit pomocí redukce ke q . V rámci této metody se přímka r rozdělí na levostrannou r_1 a pravostrannou r_2 s opačnou orientací. Poté se spočítá počet průsečíků s polygonem pro každou stranu zvlášť, tedy k_l a k_r . Jestliže se tyto počty průsečíků vzájemně nerovnají, znamená to, že bod q leží na hraně polygonu P .

$$q = \begin{cases} \in \partial P, & k_l \% 2 \neq k_r \% 2 \\ \in P, & k_r \% 2 = 1 \\ \notin P, & \text{jinak} \end{cases} \quad (2)$$

Winding Number Algorithm

Metoda využívá hodnotu Winding Number Ω , která je sumou všech úhlů $\omega(p_i, q, p_{i+1})$, které svírá pozorovaný bod q s vrcholy polygonu P (Obrázek 2). Výsledné číslo se dělí 2π , Ω tak udává počet ovinutí okolo bodu q .

Zda se úhel ω k výslednému Winding Number Ω přičte nebo odečte závisí na poloze bodu q vůči přímce $p \approx \overrightarrow{p_i, p_{i+1}}$. Pro výpočet polohy je třeba znát směrový vektor přímky p a vektor \vec{v} , který je určen body q a p_i .

Obrázek 2: Winding Number Algorithm (zdroj: Santos 2024)

$$\begin{aligned}\vec{p} &= (x_{i+1} - x_i, y_{i+1} - y_i) \\ \vec{v} &= (x_q - x_i, y_q - y_i)\end{aligned}\tag{3}$$

Přímka p dělí rovinu σ na levou polorovinu σ_l a pravou polorovinu σ_r . Ve které z nich bod q leží zjistíme výpočtem vektorového součinu $\vec{p} \times \vec{v}$, který lze zapsat maticově a vypočítat pomocí determinantu:

$$t = \begin{vmatrix} p_x & p_y \\ v_x & v_y \end{vmatrix} = \begin{cases} t > 0, & q \in \sigma_l \\ t = 0, & q \in p \\ t < 0, & q \in \sigma_r \end{cases}\tag{4}$$

Podle poloroviny, ve které bod q leží, je určeno znaménko úhlu $\omega(p_i, q, p_{i+1})$:

$$\omega(p_i, q, p_{i+1}) = \begin{cases} +\omega(p_i, q, p_{i+1}), & q \in \sigma_l \\ -\omega(p_i, q, p_{i+1}), & q \in \sigma_r \end{cases}\tag{5}$$

Pro velikost úhlu $\omega(p_i, q, p_{i+1})$ platí:

$$\cos \omega = \frac{\vec{p} \cdot \vec{v}}{\|\vec{p}\| \|\vec{v}\|}\tag{6}$$

Pro výsledné Winding Number tedy platí:

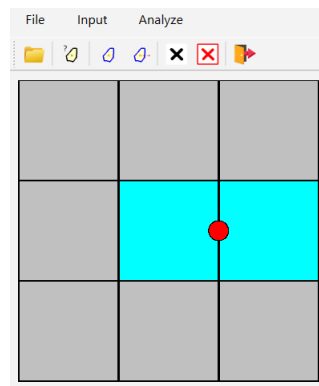
$$\Omega(q, P) = \frac{1}{2\pi} \sum_{i=1}^n \omega(p_i, q, p_{i+1}) = \begin{cases} 1, & q \in P \\ 0, & q \notin P \end{cases}\tag{7}$$

V případě, že $q \in p$, je třeba ověřit, zda se bod q nachází na hraně polygonu. V tom případě musí platit:

$$\exists \omega(p_i, q, p_{i+1}) = \pi, \quad q \in \partial P, \quad (8)$$

neboť úhel, který svírají vrchol polygonu p_i , bod q s bodem q , vrcholem polygonu p_{i+1} , bude roven 180° (π).

Všechny singularity byly ověřovány přes zkušební grid, jelikož je obtížné umístit bod přesně na hranu nebo vrchol polygonu. Kromě sítě byly pevně určeny také souřadnice analyzovaného bodu. I tato síť byla vizualizována v aplikaci (*Obrázek 3*).

Obrázek 3: Testovací grid

4 Popisy algoritmů formálním jazykem

Pseudokód Ray Crossing Algorithm

Algorithm 1 *Ray Crossing Method*

```

1: inicializuj počet průsečíků  $k_r$  a  $k_l$  na 0 a počet vrcholů  $n$ 
2: pro všechny vrcholy:
3:     vypočti souřadnice redukováných bodů  $x_{ir}, y_{ir}, x_{i+1r}, y_{i+1r}$ 
4:
5:     pokud  $x_{ir} = 0$  a  $y_{ir} = 0$ :
6:         bod  $q$  leží na vrcholu polygonu  $P$ 
7:     vypočti  $x$  souřadnice průsečíku  $x_m$ 
8:     pokud  $(y_{i+1} < 0) \neq (y_i < 0)$ :
9:         pokud  $x_m < 0$ :
10:            zvyš počet průsečíků  $k_l$  v levé polorovině
11:     pokud  $(y_{i+1} > 0) \neq (y_i > 0)$ :
12:         pokud  $x_m > 0$ :
13:            zvyš počet průsečíků  $k_r$  v pravé polorovině
14:
15: pokud  $(k_l \% 2) \neq (k_r \% 2)$ :
16:      $q \in \partial P$ 
17: pokud  $k_r \% 2 = 1$ :
18:      $q \in P$ 
19: jinak  $q \notin P$ 

```

Pseudokód Winding Number Algorithm

Algorithm 2 *Winding Number Method*

```

1: inicializuj Winding Number  $\Omega$  na 0 a počet vrcholů  $n$ 
2: pro všechny vrcholy:
3:     pokud  $q_x = p_x$  a  $q_y = p_y$ :
4:         bod  $q$  leží na vrcholu polygonu  $P$ 
5:     zjistí polohu bodu  $q$  vůči přímkce  $p$ 
6:     vypočti úhel  $\omega$ 
7:     pokud  $q \in p$ :
8:         pokud  $\omega < \pi + \epsilon$  a  $\omega > \pi - \epsilon$ :
9:             bod  $q$  leží na hraně polygonu  $P$ 
10:    pokud  $q \in \sigma_l$ :
11:         $\Omega = \Omega + \omega$ 
12:    pokud  $q \in \sigma_r$ :
13:         $\Omega = \Omega - \omega$ 
14:
15: pokud  $2\pi - \epsilon < |\Omega| < 2\pi + \epsilon$ :
16:     bod  $q$  je uvnitř polygonu  $P$ 
17: jinak:
18:     bod  $q$  je vně polygonu  $P$ 

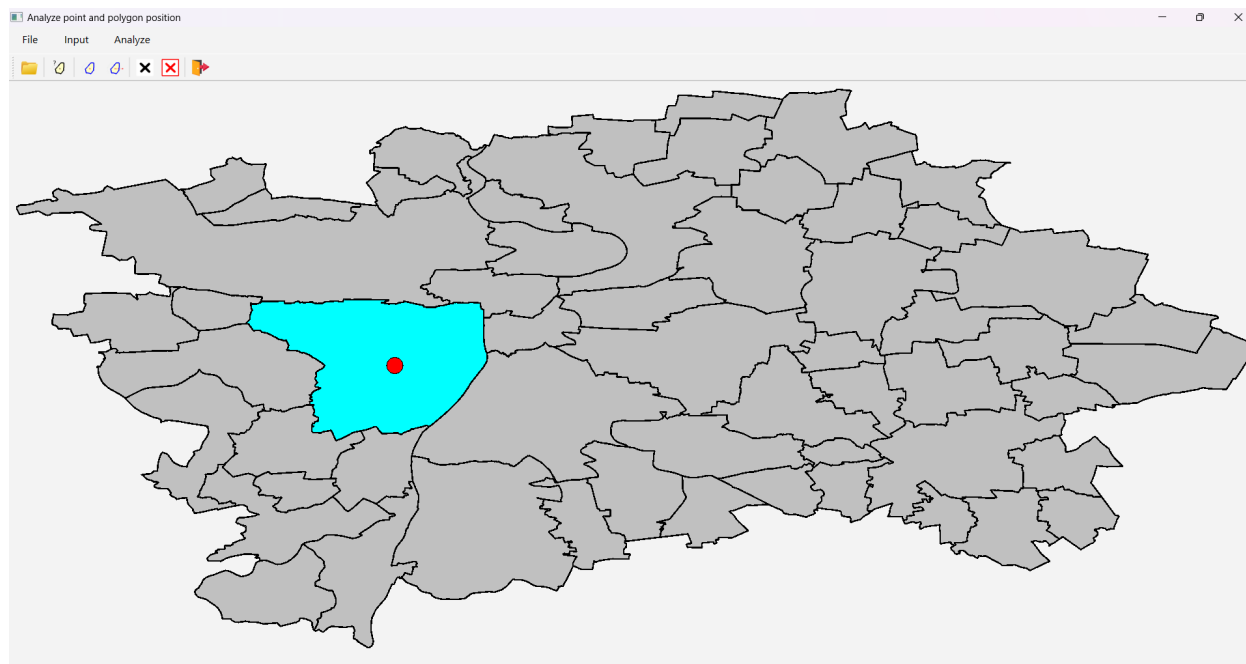
```

5 Aplikace

Po spuštění skriptu *MainForm.py* se otevře okno aplikace. V záložce *File* jsou umístěny funkce *Open* a *Exit*. V další záložce *Input* jsou funkce *Point/Polygon*, *Clear results* a *Clear All*. Poslední záložka *Analyze* obsahuje algoritmické funkce *Winding Number* a *Ray Crossing*. Všechny tyto funkce mají ikonku nacházející se na nástrojové liště.

Po kliknutí na funkci *Open* se otevře nabídka pro vybrání požadovaného souboru ve formátu *shapefile*, který obsahuje pouze topologicky správné polygony. Jako polygonová mapa byla vybrána mapa městských částí Prahy (*Geoportál Praha 2024*). Pro umístění bodu stačí kliknout na libovolné místo v aplikaci. Pokud je však zakliknutá funkce *Point/Polygon*, lze kreslit svůj vlastní polygon, jestliže není otevřen shapefile soubor. Po umístění analyzovaného bodu a spuštění příslušné metody na zjištění polohy bodu vzhledem k polygonům, se otevře okno s informací o poloze bodu. Dále se zvýrazní polygon, jemuž náleží analyzovaný bod (*Obrázek 4*).

Kliknutím na funkci *Clear Results* se smaže analyzovaný bod a zvýrazněný polygon. Pro nahrání nebo nakreslení jiného polygonu je zapotřebí spustit funkci *Clear All*. Aplikaci lze ukončit funkcí *Exit* nebo tlačítkem "křížek" v pravém horním rohu.

Obrázek 4: Ukázka aplikace

6 Dokumentace

Program řešící *Point Location Problem* byl vytvořen v SW Visual Studio Code v jazyce Python a skládá se ze tří souborů, které odpovídají použitým třídám. Grafické prostředí aplikace bylo vytvořeno v SW Qt Designer.

Třída MainForm

Pomocí třídy *MainForm* se spouští celé uživatelské prostředí aplikace, které obsahuje ikonky akcí a funkcí a zajišťuje propojení s ostatními třídami. Třída dále obsahuje tyto funkce:

- **openClick** - funkce zavolá metodu *openFile*.
- **exitClick** - funkce zavolá metodu *exit*.
- **clearAllClick** - funkce zavolá metodu *clearAll*.
- **clearClick** - funkce zavolá metodu *clearRes*.
- **getRes** - funkce zavolá metodu *getQ* a třídu *Algorithms*. Funkce dále bere všechny polygony z metody *getPol*, nad kterým zavolá metody *in_min_max_box* a dále dle vstupního parametru zavolá daný algoritmus. Pro zvýraznění výsledného polygonu po provedení algoritmu je zavolána metoda *paintRes*. Nakonec funkce vypíše výsledek zjištěné polohy bodu vzhledem k polygonu.
- **windingNumberClick** - funkce zavolá funkci **getRes** se vstupním parametrem určujícím typ algoritmu (*Winding Number*).
- **rayCrossingClick** - funkce zavolá funkci **getRes** se vstupním parametrem určujícím typ algoritmu (*Ray Crossing*).
- **switchClick** - funkce zavolá metodu *switchInput*.

Třída Draw

Na začátku této třídy jsou inicializovány pomocné proměnné. Dále třída obsahuje následující funkce:

- **openFile** - funkce zobrazí systémové okno s možností nahrání souboru ve formátu *shapefile*. Vybraný *shapefile* přečte a pro vykreslení dat zavolá funkci **geomShapefile**.
- **geomShapefile** - funkce vykresluje *shapefile*, kdy zpracovává geometrii vstupních dat a upaví souřadnice dat podle velikosti plochy okna aplikace.
- **exit** - funkce ukončí aplikaci (zavře její okno).
- **clearAll** - funkce vymaže všechna vložená i nakreslená data.
- **clearRes** - funkce vymaže výsledek (analyzovaný bod a zvýrazněný polygon).

- **mousesPressEvent** - funkce zjišťuje souřadnice, na které bylo kliknuto. Tyto souřadnice jsou následně využity pro umístění bodu nebo určení vrcholu kresleného polygonu.
- **paintEvent** - funkce vykreslí polygon/y, analyzovaný bod a výsledný polygon (ve kterém leží analyzovaný bod).
- **paintRes** - funkce přiřadí výsledný analyzovaný polygon k proměnné pro zvýraznění.
- **switchInput** - funkce přepíná mezi kreslením analyzovaného bodu a polygonu.
- **getQ** - funkce vrací analyzovaný bod.
- **getPol** - funkce vrací vstupní polygony jako seznam.

Třída Algorithms

V rámci této třídy jsou nadefinovány tyto funkce:

- **point_on_vertex** - funkce kontroluje souřadnice analyzovaného bodu a souřadnice vrcholu polygonu. Jestliže se shodují, analyzovaný bod leží na vrcholu polygonu.
- **calculate_angle** - funkce počítá velikost úhlu mezi vektorem \vec{v}_1 (vrchol polygonu p_i , analyzovaný bod q) a vektorem \vec{v}_2 (vrchol polygonu p_{i+1} , q). Použité vzorce jsou vypsány v kapitole 3, přesněji se jedná o rovnice (3) a (6).
- **get_point_location** - funkce analyzuje vzájemnou polohu bodu a přímky výpočtem determinantu podle rovnice (4) v kapitole 3, který dále vstupuje do rovnice (5).
- **ray_crossing** - funkce analyzuje vzájemnou polohu bodu a polygonu metodou Ray Crossing, která je blíže popsána v kapitole 3. Vrací hodnotu 1 v případě, že se bod nachází uvnitř polygonu, hodnotu 0 v případě, že je bod vně polygonu a hodnotu -1, v případě, že je bod totožný s vrcholem polygonu nebo leží na jeho hraně. Tento princip zobrazují rovnice (1) a (2) v uvedené kapitole 3.
- **winding_number** - funkce analyzuje vzájemnou polohu bodu a polygonu metodou Winding Number, která je blíže popsána v kapitole 3. Vrací hodnotu 1 v případě, že se bod nachází uvnitř polygonu, hodnotu 0 v případě, že je bod vně polygonu a hodnotu -1, v případě, že je bod totožný s vrcholem polygonu nebo leží na jeho hraně. Využity přitom byly rovnice (7) a (8) uvedené v kapitole 3.
- **in_min_max_box** - funkce hodnotí analyzovaný bod, zda se nachází v min-max boxu všech polygonů. Pokud bod neleží v žádném min-max boxu, tak s jistotou neleží ani v žádném polygonu.

7 Závěr

V rámci řešení problému *Point Location* byly implementovány algoritmy *Ray Crossing* a *Winding Number*, včetně vybraných singularit. Analyzovaná data, na kterých mohu být spuštěny oba algoritmy, jsou vizualizovaná v aplikaci. Aplikace zároveň zobrazuje výsledek po provedení algoritmu. Tedy zda je analyzovaný bod uvnitř, vně nebo na hraně polygonu.

Jako možné vylepšení skriptu by byla možnost pracovat na vstupu i s multipolygonem nebo polygonem s dírou. Dále by šlo vylepšit kreslení polygonů, kdy nyní lze nakreslit pouze jeden polygon namísto několika polygonů.

Zdroje

BAYER, T. (2025): Point Location Problem. Přednáška pro předmět Algoritmy počítačové kartografie, Katedra aplikované geoinformatiky a kartografie, Přírodovědecká fakulta UK [cit. 8.3.2025].

DE BERG, M., VAN KREVELD, M., OVERMARS, M., SCHWARZKOPF, O.: Computational Geometry. 2000, Springer

GEOPORTAL PRAHA (2024): Data a služby - Městské části. https://geoportalpraha.cz/data-a-sluzby/3edca1d2007d46e982fa32422ed926c8_0 [cit. 8.3.2025].

HUANG, C. W., SHIH, T. Y. (1997): On the complexity of point-in-polygon algorithms. Computers & Geosciences, 23, 1, 109-118.

OPENAI (2025): ChatGPT. <https://chatgpt.com> [cit. 8.2.2025].

QT GROUP (2025): Qt Documentation. <https://doc.qt.io/> [cit. 8.3.2025].

SANTOS, V. (2024): Analytical Solution for the Problem of Point Location in Arbitrary Planar Domains. Algorithms, 17.444, 10.3390/a17100444.

YAN, D., ZHAO, Z., NG, W. K. (2012): Monochromatic and Bichromatic Reverse Nearest Neighbor Queries on Land Surfaces. 10.1145/2396761.2396880.